

I per què amb les persones privades de llibertat?

Les persones privades de llibertat formen part de l'ampli conjunt de persones en risc d'exclusió. En una situació social cada vegada més dual, en la que la desigualtat i la diferència d'oportunitats per construir una vida digna esdevé cada vegada més estructural i cronicada, els (i les) que compleixen penes de presó es situen generalment al nivell més baix de la societat. Les raons que expliquen aquesta situació, que són complexes i diverses, tenen a veure, d'alguna manera o altra, amb tres fets que generalment es donen amb simultaneïtat:

a) **els condicionants que comporta el compliment de condemna en una presó**, sobretot si parlem de llargues condemnes (l'aïllament i la solitud, la crisi emocional, la desconfiança en un mateix, la manca d'autonomia personal, un règim disciplinari ferri, l'agressivitat de l'entorn...);

b) **les dificultats en què es troben en el moment de la sortida en llibertat** (l'estigma, el recel, l'impacte afectiu i psicològic, els problemes de salut, física i mental, les addiccions, les dificultats per trobar feina, el rebuig de l'entorn familiar, social, la manca de recursos públics...); i

c) vulguem o no vulguem, **la gran majoria de persones que compleixen condemnes de presó provenen de sectors socials rebotats de la societat i de contextos de pobresa** (entorns de famílies desestructurades, amb escassa formació, procedents de zones i/o barris amb risc d'exclusió, amb forta incidència de consums (adicions variades), d'entorns violents, o estrangers amb nivells d'arrelament social molt baix o nul...).

Seguint el fil de la ferma convicció que totes les persones són subjectes dels mateixos drets [tots som fills de Déu], que tothom té dret a una vida digna, i posant l'accent en les persones que per la seva situació ho tenen més difícil [allò que és determinant en el seguiment de Jesús no és una moralitat irreprotxable sinó la identificació amb el feble], un grup de voluntaris de Justícia i Pau van començar a anar a les presons. Parlem de l'any 1987. De llavors fins ara, un considerable grup de voluntaris de Justícia i Pau han anat desenvolupant la seva tasca als centres penitenciaris de la província de Barcelona, fent-se presents progressivament al centres conforme aquests s'anaven creant. Aquest grup de voluntaris ha patit, lògicament, alts i baixos al llarg d'aquests anys, i ha anat tenint un continuat relleu generacional. Avui està format per una seixantena de voluntaris, que porten a terme activitats de reforç educatiu a les escoles, activitats culturals i lúdiques i d'acompanyament personal. Facin el que facin, però, l'objectiu últim de la presència dels nostres voluntaris als centres penitenciaris és el de donar suport a unes persones que es troben en una situació crítica de la seva vida, i en la mesura del possible millorar les seves condicions de vida, incrementar els nivells d'autoconfiança, reforçar els valors positius i presentar models de vida normalitzats de forma desinteressada.

El coneixement sobre la realitat de les presons i el contacte personal amb aquells que estan privats de llibertat ha servit a Justícia i Pau, a través de la Comissió de Drets Humans, per fer una reflexió constant sobre les llums i les ombres del sistema penitenciari, i per fer denúncies i propostes concretes de millora davant de situacions de mancances en el respecte i salvaguarda dels drets de les persones empresonades.

Aquest darrer any, Justícia i Pau ha fet un significatiu pas endavant, posant en marxa un programa de suport a persones que surten en llibertat definitiva, i que es troben en dificultats en el seu procés de reinserció a la comunitat. Continuarem fent les activitats als centres penitenciaris, però creiem que el moment de la sortida en llibertat és un moment crucial, en què moltes persones, especialment aquelles que tenen un dèbil suport familiar i social, es podrien trobar en una situació que els portés a la reincidència. Voluntaris individuals han iniciat un acompanyament personal a interns que surten en llibertat, per donar-los suport emocional i afectiu, i per ajudar-los en el seu procés de reinserció en la societat. Tot un repte.

Xavier Badia i Cardús

Setembre de 2017